

TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI

11 Kasım 2021, İstanbul

TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI

11 Kasım 2021, İstanbul

KATILIMCILAR

- **MEHMET MUŞ**
T.C. Ticaret Bakanı
- **DANIYAR AMANGELDİYEV**
Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi ve Ticaret Bakanı
- **MİKAYİL CABBAROV**
Azerbaycan Ekonomi Bakanı
- **ASET IRGALİYEV**
Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakan
- **SARDOR UMURZAKOV**
Özbekistan Başbakan Yardımcısı, Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanı
- **NAİL OLPAK**
Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) Başkanı
- **M. RİFAT HİSARCIKLIOĞLU**
Türk Ticaret ve Sanayi Odası Başkan
- **BAGHDAD AMREYEV**
Türk Konseyi Genel Sekreteri

Toplam Katılımcı Sayısı: 500

TOPLANTI NOTU

Türk devletlerinin bağımsızlığının otuzuncu yıl dönümü vesilesiyle Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ticari ve ekonomik iş birliğini daha ileriye taşımak amacıyla T.C. Ticaret Bakanlığı ev sahipliği ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)'in organizasyonunda düzenlenen "Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Ekonomi ve Ticaret Konferansı" 11 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirildi.

TOPLANTI NOTU

Türk devletlerinin bağımsızlığının otuzuncu yıl dönümü vesilesiyle Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasındaki ticari ve ekonomik iş birliğini daha ileriye taşımak amacıyla T.C. Ticaret Bakanlığı ev sahipliği ve Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)'in organizasyonunda düzenlenen “Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Ekonomi ve Ticaret Konferansı” 11 Kasım 2021 tarihinde İstanbul’da gerçekleştirildi.

“Bağımsızlığın 30’uncu Yılında Gelecek İçin Ortak Vizyon” temasıyla İstanbul’da düzenlenen Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Ekonomi ve Ticaret Konferansı’na T.C. Ticaret Bakanı Mehmet Muş, Özbekistan Başbakan Yardımcısı ve Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanı Sardor Umurzakov, Azerbaycan Ekonomi Bakanı Mikayil Cabbarov, Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakanı Asset Irgaliyev, Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi ve Ticaret Bakanı Daniyar Amangeldiev, DEİK Başkanı Nail Olpak ve Türk Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu başta olmak üzere ilgili ülkelerin resmi kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel sektör temsilcilerinden 450 kişi katıldı. Türk Konseyi Genel Sekreteri Bagdad Amreyev, konferans katılımcılarına video mesaj aracılığıyla hitap etti.

Konferansın açılışının ardından Bakanların katılımıyla basın toplantısı düzenlenirken, gün boyunca küresel gelişmeler ışığında Türk devletleri arasında ticaretin artırılması, karşılıklı yatırımların teşvik edilmesi ve yatırım ortamının iyileştirilmesi, ulaştırma ve lojistik alanındaki sorunların çözümünün ele alındığı üç panel oturumu gerçekleştirildi. Bahse konu oturumlarla eş zamanlı olarak Türkiye, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan ve Kırgızistan’dan katılan firmaların da yer aldığı 1150’den fazla ikili iş görüşmeleri gerçekleştirildi.

G2B oturumunda ise Aselsan’dan Ülke Müdürü Galip İçten, Astana Uluslararası Finans Merkezi, AIFC Business Connect Birinci CEO Yrd. Timur Onzhanov ve Eximbank Uluslararası Krediler II. Müdürü, Mahmut Zeki Aydoğmuş sunumlarını gerçekleştirerek, katılımcıların sorularını cevapladılar.

TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI

T.C Ticaret Bakanı Mehmet Muş'un Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakanı Asset Irgaliyev ve Kazakistan Ticaret ve Entegrasyon Bakanı Bakhyt Sultanov ile ikili görüşmeleri kapsamında Bakanlar arasında "Türkiye-Kazakistan Sınır Ötesi Merkezlerde İş birliği Mutabakat Zaptı" imzalandı.

**TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ
EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI**

SAYIN BAKANLARIN KATILIMIYLA KONFERANSIN AÇILIŞ OTURUMU

MEHMET MUŞ

T.C. Ticaret Bakanı

Türk dünyasının geleceğine yönelik ortak bir vizyon belirlenmesine katkı sağlamasını umduğunu belirten Muş, her alanda sahip olunan köklü ilişkilerin ekonomik ve ticari alanda daha da derinleştirilmesinin amaçlandığını söyledi. Türkiye'nin, kardeş ülkelerin bağımsızlıklarını ilk tanıyan ülke olduğunu hatırlatan Muş, "Bağımsızlık sonrası Türkiye olarak temennimiz, yeni kurulan kardeş devletlerin bölge ve dünya ile bütünleşmesi ve ülkemizle her alanda güçlü ilişkiler tesis etmeleri olmuştur. Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerin güçlendirilmesi, Türkiye'nin daimi vizyonudur.

Bölgemizin ve halklarımızın refahını arttırmak ve gelecek kuşaklarımıza gurur duyabileceğimiz bir miras bırakabilmek için hiç şüphesiz atılacak daha çok adımımız var. Zira biz birlikte olup omuz omuza verirse dünya sahnesinde Türk devletleri olarak daha güçlü şekilde var oluruz. Mal ve hizmet ticaretimizi geliştirmek ve hedeflerimize ulaşmak için ticaretimizin önündeki engelleri kaldırmalı, ticaretimizi daha da serbestleştirmeli ve iş birliğimizi geliştirmeliyiz. Bu yeni dönemde arzumuz, kardeş Türk Cumhuriyetleri ile hizmet ticareti ve e-ticaret alanındaki iş birliğinin güçlendirilmesi ve bu yeni dönemin gerekli kıldığı yasal altyapıyı gecikmeden oluşturulmasıdır. Sadece kara yolunda değil, demir yolunda da iş birliğimizi güçlendirebileceğimiz alanlar mevcut bulunmaktadır. Gelin, Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu ile sağladığımız olanağı hep beraber geliştirelim.

Türk tarihinde önemli bir yeri olan İpek Yolu'nu ortak çabamızla canlandıralım ve birbirimize daha da yakınlaşalım. Dış ticaretimizde milli paralar konusunda firmalarımızın daha cesur

davranabilmeleri için güven artırıcı adımları atmamız gerekiyor. Ekonomilerimiz üzerinde döviz baskısını azaltmak için ortak geleceğimizde milli paraların payını artırmamız gerekiyor. Ülkemizin Türk Cumhuriyetlerindeki yatırımlarının toplam piyasa değeri 7,7 milyar dolara ulaşmıştır. Türk Cumhuriyetleri'nin ülkemizdeki yatırımları ise 8 milyar dolardır. Bu rakamların daha yükseklere çıkabileceğini biliyoruz” diye konuştu.

DANIYAR AMANGELDİYEV

Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi ve Ticaret Bakanı

Orta Asya Cumhuriyetlerinin gelecekte de birbirini tamamlayan ekonomiler olarak faaliyet göstermeye devam edeceğini belirten Amangeldiyev, iş birliğinin temelinde ortak tarihi ve manevi mirasın bulunduğunu ifade etti. Gelişmiş ülkelerden geri kalmamak için özel ekonomik şartların oluşturulması gerektiğini belirten Amangeldiev, Kırgız Cumhuriyeti'nin ekonomik önceliklerini başarı ve huzuru ortak çaba ile sağlamak, Türk Konseyi üye ülkeleri arasında var olan potansiyel iş birliğini gücünü kullanmak olarak açıkladı.

Enerji, gıda, madencilik gibi kritik sektörlerde büyüme imkanlarının olduğuna dikkati çeken Amangeldiev, ortak teknik parametrelerin ve ulaştırma alt yapısının geliştirilmesinin ticari ilişkilere çok büyük katkıda bulunacağını ilettili.

Kırgızistan'ın yeni nakil koridorlarının gelişmesine destek verdiğini ve ekonomik potansiyelin böylelikle arttırılacağını söyleyen Amangeldiev, enerjide tek tip uyumlu politika güdülmesi, hidroenerji konusunda iş birliği yaparak, Orta Asya'daki kıt su kaynaklarının çözümüne katkıda bulunulması gerektiğini sözlerine ekledi.

MİKAYİL CABBAROV

Azerbaycan Ekonomi Bakanı

Türkiye-Türk Cumhuriyetleri Ekonomi ve Ticaret Konferansının, ticari ilişkilerin güçlendirilmesi, küresel ekonomik trendlerin yakalanması, ticaret, nakliyat, yatırım ve yeşil enerji ile iklim değişikliği konularında önemli gelişmelerin elde edilmesine faydalı olacağını belirterek, Türk dili konuşan ülkelerde çok taraflı iş birliklerinin gelişmesi, yeşil ekonomi yolunda çalışmaların artırılması gerektiğini ifade etti.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in rehberliğiyle Azerbaycan Ordusu'nun ülke topraklarını işgalden kurtardığını anımsatan Cabbarov, 44 günlük vatan muhaberesinde büyük zafer kazandıklarını söyledi. Cabbarov, söz konusu dönemde Türkiye ve Türk Konseyi üyelerinin Azerbaycan'a siyasi ve manevi destek verdiğini dile getirdi.

ASET İRGALİYEV

Kazakistan Ulusal Ekonomi Bakanı

Konuşmasına Türk Konseyi ülkeleri ile Kazakistan arasındaki ekonomik etkinlikten bahseden İrgaliyev, pazar ekonomisi, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, hukuki ve demokratik sosyal devletin oluşturulması ve ticari ilişkilerin geliştirilmesinin, ülkeler arasındaki verimli etkileşimin en önemli itici gücünü oluşturduğunu belirtti.

12 yılda Türk Konseyi'nin yatırım, ticaret, ulaştırma, girişim, turizm ve diğer ekonomik konuların ele alındığı önemli bir platform haline geldiğini belirten İrgaliyev, bölgenin 150 milyondan fazla nüfusu, 4 milyon metrekare büyüklüğünde bir araziye barındıran çok büyük bir pazar olduğunu ve gelişmiş bir nakliyat ağının olduğunu ifade etti.

Kazakistan'ın Türk devletlerinden altı binden fazla şirkete ev sahipliği yaptığını ve yabancı yatırımlar için iş dünyasına projelerini uygulamaları için çok önemli çözümler ortaya koyduklarını söyleyen İrgaliyev, ülkelerinde çok önemli vergi kolaylıklarının sağlandığını sözlerine ekledi.

SARDOR UMURZAKOV

Özbekistan Başbakan Yardımcısı, Yatırımlar ve
Dış Ticaret Bakanı

Özbekistan'da Türk Konseyi'ne üye ülkelerden yaklaşık 3 bin yeni şirket kurularak sayılarının 5 katına yükseldiğini ve ülkeler arasında yapılan ticaret cirosunun iki katına çıktığını aktaran Umurzakov, göstergelerin iyi olduğunu ancak daha da arttırılabilecek potansiyelin bulunduğu söyledi. Umurzakov, salgına rağmen ekonomi ve ticaret konferansı gibi etkinliklerin gerçekleştirilmesi ticari iş birliğini geliştirmeye ve derinleştirmeye, halkların refahını artırmaya önemli katkılarda bulunacağını ifade etti.

Özbekistan'da hukukun üstünlüğünün temini, yargı sistemi reformu ve yolsuzlukla mücadele konularında tüm mekanizmaların geliştirildiğini kaydeden Umurzakov, ekonomide devletin varlığını azaltma, ekonomiyi daha da liberalleştirme, gümrük vergi ve bankacılık alanları başta olmak üzere çeşitli alanlarda önemli reformlar yaptıklarını ifade ederek, Türk Konseyi üye ülkeleri ile iş birliğinin artırılmasını ve iş insanlarına daha fazla kolaylık sağlanması amacıyla çalıştıklarını belirtti.

NAİL OLPAK

DEİK Başkanı

Türklerle ilgili birçok efsane, destan ve hikâyede, atın sahibinin yakın arkadaşı, zafer ortağı ve değerli varlığı sayıldığını belirten Olpak, “Kadim Türk kültüründeki at ile özdeşleştirilen ana tema ise, aslında dostluk. Bizler de kutsal dostluğun aramızdaki önemini biliyor, dostlarımızla birlikte büyüyoruz” dedi. 1992 yılında toplam ticaret hacminin 275 milyon dolar iken, 2020 yılında 8,4 milyar dolar olarak gerçekleştiğine dikkat çeken Olpak, “Bir taraftan önemli bir artış, ancak dostça ifade etmeliyiz ki, potansiyelimizi yansıtmıyor. Covid-19 salgını ile birlikte globalleşen, tek kaynağa bağlı kalmanın risklerini gören, tedarik zinciri ve dijital hayatın öne çıktığı süreçte, ekonomi alanında yeniden gözden geçirmemiz gereken unsurlar olduğunu düşünüyorum” dedi.

Türk iş dünyasının cesareti, hızı, fiyat ve kalitesi ile zaten rakiplerinin önünde olduğunu belirten Olpak, “Aramızdaki dostluk ve paylaşmaya hazır anlayışımızla da hep birlikte daha fazla iş birliği için hazırız. Bu iş birliğini daha fazla geliştirebilmek için, birbirimizden sadece enerji ve hammadde değil, aynı zamanda işlenmiş sanayi ürünleri almak önceliğimiz olmalı. Kardeş cumhuriyetlerin makine, ekipman ve sermaye malları ihtiyacını en uygun koşullarda Türkiye’den karşılayabilecekleri de bir gerçek. Sektörel politika ve uygulamalar, bilgi ve teknoloji transferi, kamu özel sektör ortaklığı, sanayi bölgeleri, teknoparklar alanında uygulamalı tecrübe paylaşımı da, önemli iş birliği alanları olabilir. Ticaret politikalarında eş güdümün sağlanması, ulaştırma ve lojistik altyapısının güçlendirilmesi ve tarife dışı engellerin önce azaltılıp sonra da ortadan kaldırılması da büyük önem taşıyor. Birlikte güçlüyüz, bunları başardıkça daha güçlü olacağız” şeklinde konuştu.

M. RİFAT HİSARCIKLIÖĞLU

Türk Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı

Tercihli Ticaret Anlaşmalarıyla Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ticaretin daha serbest hale getirilmesi gerektiğini ifade eden Hisarcıklıoğlu, hizmet sektöründe de ülkeler arasında ciddi iş birliği fırsatının bulunduğunu belirterek, hizmet ticaretini kolaylaştıracak bir anlaşmaya ihtiyaç duyulduğunu ifade etti.

Gümrük süreçlerinin standart hale getirilmesi ve geçişlerin hızlandırılması gerektiğine dikkat çeken Hisarcıklıoğlu, gümrük işlemlerinde ortak standartların belirlenmesi, gümrük süreçlerinin basit ve hızlı hale getirilmesi, geçiş kotalarının da kaldırılması gerektiğini; Türk Cumhuriyetleri'ndeki girişimciliği ve özel sektörü geliştirmek için güçlü bir oda sistemine, bilişim ve yazılım alanında yeni projelere ihtiyaç olduğunu belirtti.

BAGHDAD AMREYEV

Türk Konseyi Genel Sekreteri

Azerbaycan'ı Karabağ zaferinden dolayı tebrik ederek, gümrük, nakliyat gibi alanlarda var olan iş birliklerinin, kolaylık uygulandığı zaman ticaretin kolaylaşacağını ve iş birliğinin daha etkin olacağını belirtti. Son yıllarda Türk Konseyi üye ülkeleri ekonomilerinin ve üretim kapasitelerinin hatırı sayılır şekilde iyileştirildiğini kaydederek büyük bir potansiyelin olduğunu ve daha da artırılması gerektiğini ifade etti. Bunun için düzenlemelerin ve hukuki şartların da iyileştirilmesi, kolaylaştırılması ve ticaret bariyerlerinin özgür bırakılması, tarifelerin azaltılması, gümrük prosedürlerinin yalınlaştırılması gerektiğini ifade etti. Yeni iş birliği alanlarının ortaya çıktığını hatırlatan Amreyev, ekonomik zenginliğin gelişmesi ve Türk Cumhuriyetleri'nin kardeş halkları arasında iş birliğinin artması temennilerinde bulundu.

**PANEL I:
“KÜRESEL EKONOMİDEKİ GÜNCEL GELİŞMELERE
VE TÜRK DEVLETLERİ ARASINDAKİ TİCARETİN
GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN PERSPEKTİFLER”**

Küresel Ekonomideki Güncel Gelişmelere ve Türk Devletleri Arasındaki Ticaretin Geliştirilmesine İlişkin Perspektifler Paneli, T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Atilla Bastırmacı moderatörlüğünde, Azerbaycan Ekonomi Bakanlığı, Küçük ve Orta Ölçekli Girişimciliği Geliştirme Ajansı Başkanı Orhan Memmedov, Kazakistan Ticaret Politikaları Geliştirme Merkezi Genel Müdür Yardımcısı Nurlan Kulbatyrov, Kırgız Cumhuriyeti Ticaret Politikalarının Geliştirilmesi Daire Başkanı Nurlan Cusumaliev, Özbekistan Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı Daire Başkanı Mashrab Mamirov ve T.C. Ticaret Bakanlığı Hizmet Ticareti, Yatırımlar ve E-Ticaret Daire Başkanı Çiğdem Koşan'ın katılımıyla düzenlendi.

**TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ
EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI**

Azərbaycan İkonomi Bakanlığı, Küçük ve Orta lekli Girişimciliği Geliştirme Ajansı Başkanı Orhan Memmedov konuşmasına, Türk devletleri arasında ilişkilerin iyi olması ve daha üst seviyelere çıkarılmasının elzem olduğunu ifade ederek başlayan Orhan Memmedov, pandemi dolayısıyla ülkelerin yaşadığı sorunların, onları inovatif yüksek teknolojilerin kullanılmasına doğru ittiğini ve Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında var olan ilişkilerin bu yönde geliştirilmesi gerektiğini belirtti. Bunun aynı zamanda ticaret, lojistik, tarım bakımından da önemli olduğunu ifade etti. Akıllı kent çalışmalarının önemli olduğunu söyleyen Memmedov, Karabağ' da çalışmak isteyen şirketlere Azerbaycan'ın kapılarının açık olduğunu sözlerine ekledi.

Kazakistan Ticaret Politikaları Geliştirme Merkezi Genel Müdür Yardımcısı Nurlan Kulbatyrov, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerde var olan sorunlardan bahsetmek istediğini söyleyerek otuz yıllık bağımsızlık sürecine bir projeksiyon çizmenin elzem olduğunu söyledi. Tacikistan, Kırgızistan ve Kazakistan'ın Dünya Ticaret rgt'ne ye olduğunu, Azerbaycan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın ise ye olmaya çalışmalarının devam ettiğini dile getirdi. Bu anlamda maalesef Orta Asya' da ülkeler arasında bölgesel ortak bir yaklaşımın bulunmadığını değerlendirdi.

Altyapı ve teknolojik gelişmeler açısından Türkiye'nin tecrübesinin önemli olduğunu ve bu noktada Türkiye'nin bu tecrübelerinden yararlanmak istediklerini belirten Kulbatyrov, Türkiye ve Kazakistan arasında imzalanmak üzere olan serbest hizmet anlaşmasına değinerek hizmet ticaretinin Kovid-19 ncesi dönemde olduğu gibi tekrar mal ticaretinden önce gelmesi gerektiğini ifade etti. Orta Asya' da yerleşik devletler arasında farklı menfaatlerin de söz konusu olduğunu ve Amerika Birleşik Devletleri ile Çin'in bölgede önemli bir ilişki ağına sahip olduğunun altını çizdi. Türk dili konuşan ülkelerin birbirini tamamlayabilir nitelikte olduğunu vurgulayan Kulbatyrov ticaretin sınırlandırılması ile ilgili bir takım sınırlandırmaların ortadan kaldırılması gerektiğini, ticaretin kolaylaştırılmasıyla ilgili Türkiye tarafından kurulacak olan bilgi portalında tüm ülkelerin birbirine destek vermesi gerektiğini ve en azından yılda bir kere böyle bir ticaret konulu konferans düzenlenmesi gerektiğini sözlerine ekledi.

Kırgız Cumhuriyeti Ticaret Politikalarının Geliştirilmesi Daire Başkanı Nurlan Cusumaliev konuşmasında, 2020 yılında Kırgızistan'da ulusal bir komite oluşturulduğunu ve bu komitenin ticaretteki engelleri azaltmak adına çalışmalara başladığını aktararak, 2020-2021 yılı için kabul edilen plan dâhilinde transit geçişlerin, gümrük ve diğer idari işlerin basitleştirilmesi, fiziki faaliyetlerin kısaltılması ve bunun dışında basılı belgeler olmadan da bazı süreçlerin işletilmesini öngördüklerini ilettiler.

Cusumaliev, taşımacılık sistemlerini uluslararası sisteme uyumlu hale getirmeye çalıştıklarını vurgulayarak Avrupa Birliği, Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerin tüm kurumlarıyla iş birliği içerisinde olduklarını söyledi. Dış ticarete tarifesiz çalışmaya gayret gösterildiğini, bu tarifelerin de belirlenirken çeşitli koruma mekanizmalarını incelediklerini, koronavirüs pandemisi sürecinde Avrupa Komisyonu ile koordineli çalıştıklarını ve Kırgızistan'da birleşik pazar oluşturmak için çalışmalar yürüttüklerini belirtti. Tüm bu gayelerine rağmen ulaştırma alanında bazı engellerin var olduğunun bilincinde olduklarını belirterek, ticari tedbirlerin uyumlu hale getirilmesi gerektiğini ve Türk Cumhuriyetleri ortak pazarının oluşturulması gerektiğini ifade etti.

Özbekistan Dış Ticaret ve Yatırımlar Bakanlığı Daire Başkanı Mashrab Mamirov, Covid-19 pandemisi sürecinde her ülke ekonomisinin sarsıntılar geçirdiğini ve farklı düzenlemeler yapmak zorunda kaldığını ifade ederek, tekrar pandemi öncesi döneme geri dönmek için ortak çaba sarf edilmesi gerektiğini belirtti. Dış ticaretin kilit bir öneme haiz olduğunu belirterek beş yıl önceye göre Özbekistan ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ticaretin beş katına çıktığına, 2020 yılının sonunda toplam ithalatın 400 milyar dolar arttığına dikkatleri çekti. Ancak Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki karşılıklı ithalat hacminin yüzde beşini oluşturan bu oranın çok az olduğunu ve potansiyelin etkin kullanımı sonucunda bunun iki katına çıkabileceği değerlendirilmesinde bulundu.

Mamirov, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasında var olan ticari potansiyelin geliştirilmesi için ortak elektronik ticaret platformu kurulması, ülkeler arasındaki hukuksal altyapı oluşturulması, ortak eylem planı belirlenmesi olmak üzere üç önemli konuda inisiyatif alınması gerektiğini sözlerine ekledi.

**TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ
EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI**

T.C. Ticaret Bakanlığı Hizmet Ticareti, Yatırımlar ve E-Ticaret Daire Başkanı Çiğdem Koşan ihracat, ithalat ve transit işlemlerinin tek bir yere taşınması ve sonraki aşamada da bunların karşılıklı olabilir hale getirilmesini ifade ederek, kağıtsız ticaretten bahsetti. Koşan, kağıtsız ticaretin başlaması ile, teknik engeller olarak değerlendirilen sertifikaların da elektronik ortama aktarılması ile sürecin daha kolay hale geleceğini ve daha da güvenilir olacağını aktardı. Bunun için elektronik ödeme sistemlerinin geliştirilmiş olması, bilişim altyapısının gelişmiş olması, geçiş belgelerinin elektronik olması, dijital ticareti gerçekleştirecek olan kişilerin birbirlerini hukuki olarak tanımaları gerektiğini ve devletlerin bu noktada araya girerek güven ortamını sağlamaları gerektiğini belirtti.

PANEL II. “YATIRIM FIRSATLARI VE YATIRIM ORTAMININ İYİLEŞTİRİLMESİ”

Yatırım Fırsatları ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Paneli, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik ve Yabancı Sermaye Genel Müdürü Mehmet Yurdal Şahin moderatörlüğünde, Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Yatırım Komitesi Başkanı Ardak Zebeshev, Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi Diplomasisi Genel Müdürü Ermek Omuraliev, Özbekistan Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı Genel Müdürü Oybek Hamraev, Azerbaycan Ekonomi Bakanlığı, İhracat ve Yatırım Teşvik Vakfı Başkan Vekili Yusif Abdullayev, Coca-Cola İçecek Kurumsal İlişkiler Yöneticisi Taylan Çoban ve TAV Havalimanları Holding İş Geliştirme Koordinatörü Barışcan İl'in katılımıyla düzenlendi.

Panel moderatörü ve aynı zamanda konuşmacılarından T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Teşvik ve Yabancı Sermaye Genel Müdürü Mehmet Yurdal Şahin, Türkiye ile Türk Cumhuriyetleri arasında artan ticaret hacminden oldukça memnun olduklarını belirterek konuşmasına başladı.

Ancak gözlemlenen bu artışın potansiyel ticaret imkanları göz önünde bulundurulduğunda yetersiz olduğunu vurguladı. Panelin açış konuşmasının ardından Şahin, Teşvik ve Yabancı Sermeye Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri hakkında genel bilgi verdi. Yabancı Yatırımlar Kanunu ile Türkiye'nin liberal bir ekonomik yaklaşım sürdürdüğünü ve yerli ve yabancı ayırt etmeden her bir yatırımcıya eşit muamele uygulayan ve şeffaf bir yatırım iklimine sahip olan bir ülke olduğunu belirtti.

Türkiye'nin sahip olduğu yatırım ortamından bahsederek devam eden Şahin, Türkiye'nin yatırım yapmak amacıyla gerek coğrafi olarak gerekse ekonomik göstergeler bakımından elverişli olduğunu belirtti. Daha sonra Şahin, 2002 yılında Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu ve oluşturulan eylem planı çerçevesinde yürütülen faaliyetler hakkında bilgi verdi.

Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Yatırım Komitesi Başkanı Ardak Zebeshev sözlerine, Kazakistan'ın yatırım ikliminden ve sunduğu fırsatlardan bahsederek başladı. Kazakistan'ın transkontinental ulaştırma koridorlarının ortasında, tek kuşak tek yol girişiminin çok önemli bir noktasında yer alan ve 500 milyon tüketici ile doğrudan iletişim sağlayan stratejik konumu, tercih edilebilir iş dünyası iklimi, siyasi istikrara sahip, yatırım haklarının korunması söz konusu ve aynı zamanda çok iyi bir ham madde seçkisi ve insan sermayesine sahip olduğunu belirtti. Yatırımcı desteği anlamında faaliyetleri kapsamında yabancı yatırımcı konseyi, yatırım koordinasyon kurulu, tahkim merkezi ve 2015 yılından beri yatırım ombudsmanı mekanizmasının oluşturulduğundan bahsetti. Daha sonra Kazakistan'ın sahip olduğu özel ekonomik bölgelerden, doğrudan yabancı yatırımlardan bahsederek, Ocak ayından beri var olan ve "Stratejik Anlaşma" adı verilen mekanizmaya dikkat çekti. Konuşmasına Kazak Invest'in faaliyetlerinden bahsederek devam eden Zebeshev, bu sene Mart ayında Türkçe Konuşan Devletler İş Birliği Konseyinin düzenlediği gayri resmi zirvede Kazakistan Cumhurbaşkanı tarafından "Turan" ismini koymayı önerdikleri bir özel ekonomik bölgeden bahsetti. Bu özel ekonomik bölgede Kazakistan vizyonunu ise şöyle açıkladı: Vergi çerçevesinde temel teşvikler verilecek, vize ve göçmenlik desteği sağlanacak, Astana Uluslararası finans merkezi kapsamında yer alan ve tek bir noktadan hiçbir devlet merciiine gitmeye gerek kalmadan yine İngiliz hukukuna bağlı bir hukuk sistemi olacak, mütevellî heyeti olacak ve bu heyetin içerisinde

yönetici bir şirket olacak (Türk şirketi olabilir mesela), dört bölgeden oluşacak; tarihi bölge, idari bölge, sanayi bölge ve havaalanı bölgesi. Zebeshev, benzersiz bir platform yaratma fırsatı ve Kazakistan'ın yatırımcıların rahat bir yatırım ortamı sağlanması için tüm enstürmanları kullanmaya çalıştıklarını söyleyerek konuşmasını bitirdi.

Kırgız Cumhuriyeti Ekonomi Diplomasisi Genel Müdürü Ermek Omuraliev, Kırgızistan'ın sahip olduğu yatırım mevzuatından bahsederek konuşmasına başladı. Omuraliev, Kırgızistan'ın sahip olduğu düşük vergi oranları (%12 KDV, %10 gelir vergisi), tüm sertifikalandırma ve izin alamaları mümkün olduğunca kısalttıkları liberal mevzuata, bunun yanı sıra düşük maliyetli elektrik ve nitelikli iş gücüne sahip olduğundan bahsetti. Kırgızistan'ın tüm süreçlerde hükümet olarak şu mottoyu benimsediğini açıkladı; "devlet olarak yatırımcılara gerekli koşulları sağlamak için varız ve yatırımcılardan da istihdam yaratma ve dürüstçe çalışma talep etmekteyiz". Kırgızistan'ın nüfus ve yüzölçümü bakımından küçük bir ülke olmasına rağmen, Avrasya ülkeleri içerisinde en düşük vergi oranlarına sahip ülke olduğunu ve AB ile ABD arasındaki ticarete %0 vergi uyguladıklarına dikkat çekerek, üretime yönelik bir çalışma yapıldığında bu pazarlara ulaşma imkanına da sahip olunacağını belirtti. Konuşmasını Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan pazarları üzerinde etkisini kaybetmek istemeyen Rusya ve Çin varlığından bahsederek Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye'den yatırım beklediklerini dile getirerek bitirdi.

Özbekistan Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı Genel Müdürü Oybek Hamraev, konuşmasına Ekonomi ve Ticaret Konferansı gibi etkinliklerin ekonomik kalkınmayı destekleme konusunda ortak bir düşünce oluşturma konusunda oynağı rolden bahsederek başladı. Daha sonra Özbekistan'ın sahip olduğu coğrafi konumu, nüfusu, gayri safi yurtiçi hasılası, lojistik kabiliyetleri ve alt yapı ağları ile sahip olduğu yatırım ortamından bahsederek konuşmasına devam etti. Hamraev, genç ve dinamik insan kaynağı, stratejik konumu, hızla büyüyen ekonomisi ve komşu piyasalara ulaşmanın kolaylığı, genişleyen pazar olanakları ve çeşitli ve yeterli bir ham madde tabanı ile Özbekistan'a yatırım yapmanın tam zamanı olduğunu belirtti. Özbekistan'da yatırımcılara kolaylık sağlanması amacıyla vergi, bankacılık, gümrük gibi alanlarda yapılan düzenlemelerden bahsederek tamamlayan Hamraev, yabancı yatırımcılara yardımcı olma hususunda istekli olduklarını belirtti. Azerbaycan Ekonomi Bakanlığı, İhracat ve Yatırım Teşvik

TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI

Vakfı Başkan Vekili Yusif Abdullayev ise konuşmasında diğer konuşmacıların devlet destekleri, teşvikler ve diğer yatırımcı için neler yapılabilir gibi meseleler üzerinde durduğunu ancak tüm ülkelerin hedeflerinin ülkelerine yatırımcı getirmek olduğunu söyleyerek konuşmasına başladı. Abdullayev, Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Yatırım Komitesi Başkanı Ardak Zebeshev'in bahsettiği ve Bakanlar toplantısında da dile getirilen "Turan" isimli özel ekonomik bölgeyi desteklediklerini açıkladı. Her devletin kendi ülkesinde büyük firmaların yatırımlar yapmasını istediğini belirtirken, ortak coğrafyada yer alan Türk devletlerinin birlikte neler yapabileceğini, yabancı yatırımcılara hangi projelerin sunulabileceğini ve karşılıklı yatırımlarını nasıl organize edilebileceği konusunun ön plana çıkması gerektiğine dikkat çekti. Abdullayev, Karabağ'ın bağımsızlığını kutlayarak, burada yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcılara yönelik cazip koşulların yaratılacağını sözlerine ekleyerek konuşmasını tamamladı.

Coca-Cola İçecek Kurumsal İlişkiler Yöneticisi Taylan Çoban Coca-Cola İçecek firmasını ve yatırım faaliyetlerini tanıtarak konuşmasına başladı. Firmanın amaçlarını, iş süreçlerini verimli kullanmak ve inovasyondan yararlanmak, hızlı tüketim ürünlerinde iyi olmak, değer yaratmak, sadece kar etmek üzerinden değil tüketiciler, müşteriler, toplum ve çalışanları için değer yaratmak olarak sıraladı. Çoban, sözlerine Coca-Cola'nın 30 bin kişiye istihdam, ekonomiye 1,3 milyar dan fazla vergi geliri, 160 binden çok çiftçiye gelir kapısı verirken perakende sektörü 3,2 milyar TL olan bir firma olduklarını belirterek devam etti. Temel prensip olarak gençler ve kadınların güçlendirilmesi, su ve atık yönetimi ve hızla regüle edilen alanlar yaratılması konularında topluma katkı sağlamayı amaçladıklarını belirtti. TAV Havalimanları Holding İş Geliştirme Koordinatörü Barışcan İl, sözlerine TAV Havalimanları Holding hakkında genel bilgi aktararak başladı. TAV'ın on beş büyük havaalanı işlettiğini, yıllık 90 milyon yolcuya hizmet veren, Group ADP ile 27 havalimanı işleten büyük ölçekli bir firma olduklarını vurguladı. Daha sonra firmanın son projesi olan Almatı Uluslararası Havaalanı hakkında konuştu. Bölgeye yönelik olarak çok büyük bir ilgi ve güvenlerinin olduğunu belirten Barışcan İl, yeni yatırım fırsatları ile kuvvetli olan ilişkilerini geliştirip daha üst seviyelere çıkarmayı hedeflediklerini sözlerine ekleyerek konuşmasını bitirdi.

PANEL III.

“TİCARİ LOJİSTİK ALANINDA ZORLUKLAR VE FIRSATLAR: TÜRK CUMHURİYETLERİ ARASINDAKİ BAĞLANTILARIN İYİLEŞTİRİLMESİ”

Ticari Lojistik Alanında Zorluklar ve Fırsatlar: Türk Cumhuriyetleri Arasındaki Bağlantıların İyileştirilmesi Paneli, Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Emre Öztelli moderatörlüğünde, T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Ulaştırma Hizmetleri Düzenleme Genel Müdürü Murat Baştör, Özbekistan Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı Daire Başkan Yardımcısı Ervin Turgunov, Azerbaycan Rakamsal Kalkınma ve Ulaştırma Bakanlığı Ulaştırma Politikası Dairesi Baş Danışmanı Etibar Hüseyinov ve Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Gısmat Gözalov'un katılımıyla düzenlendi.

Uluslararası Hizmet Ticareti Genel Müdürlüğü Genel Müdürü Emre Öztelli, panel oturumunun açış konuşmasına pandemiden dolayı oluşan arz-talep dengesizliğinin de mevcut

olan diğer zorluklara eklendiğini belirterek başladı. Panelin genel akışı ile ilgili bilgi verdikten sonra lojistiğin ticaretteki öneminin altını çizen Emre Öztelli, Türkiye ve diğer Türk Cumhuriyetler arasında gerçekleşen ticaretin olabildiğince serbestleştirilmesi gerektiğini söyledi.

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Ulaştırma Hizmetleri Düzenleme Genel Müdürü Murat Baştor konuşmasında, uluslararası karayolu taşımacılığı ve Orta Asya ülkeleri ile lojistik ilişkileri hakkında bir sunum yaptı. Sunumuna ticaret için en önemli hususların başında taşımacılığın geldiğine dikkat çekerek başladı. Ulaştırma ve ticaretin birbirinden ayrılmaz iki önemli unsur olduğunu belirten Baştor, Türk devletleri ile dış ticaretin geliştirilmesine dikkat çekti. Bu devletler ile deniz yolu üzerinden ticaretin coğrafi sebeplerle mümkün görünmediğini, demir yolu hattının açılması ile taşımacılığın arttığından ancak yeterli olmadığını ve dolayısıyla karayolu üzerinden taşımacılığın gerçekleştirilerek ticaretin devam ettirilebileceğini söyledi.

Baştor, konuşmasının devamında karayollarında yaşanan taşımacılık sorunlarına değindi. Burada diğer devletler ile yeni anlaşmaların yapılması gerektiğinden bahsetti. Örneğin Kazakistan ile olan anlaşma süresinin iki ay sonra biteceğini ancak henüz yeni bir anlaşmaya varılmadığını aktardı. Daha sonra diğer Orta Asya devletleri ile varılan anlaşmalardan bahseden Baştor, Özbekistan ile taşımacılık konusunda oldukça ileriye gidildiğini, Kırgızistan ile taşımacılık konusunda herhangi bir sorun yaşanmadığını belirtti. Murat Baştor sunumunu, ticaretin gerçekleştirilmesi için ulaşımda yaşanan sorunlara çözüm olarak; Türk Konseyi'ne üye ülkeler olarak karayolu geçişlerinde serbestleşme, kotaların kaldırılması, profesyonel sürücülerden vize alınmaması ya da yıllık vize gibi kolaylıklar için adımlar atılması, Ro-Ro taşımacılığın kapasitesinin artırılması ve ülkelerin birbirleriyle rekabet eden birbirlerini tamamlayan ülkeler olmaları gerektiğini aktararak sonlandırdı.

Türk Konseyi Genel Sekreter Yardımcısı Gısmat Gözalov konuşmasında, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin artmasından ve kurumsal anlamda hızlanmasından duyulan memnuniyeti belirterek, 12 Kasım 2021 tarihinde yapılacak Türk Konseyi Zirvesinde Türkmenistan'ın da üye ülke olarak Türk Konseyi'ne katılacağını memnuniyetle ifade etti. Ulaştırma olmadan ekonominin her zaman aksayacağını ve bunun özellikle pandemi sürecinde

ön plana çıktığına dikkat çeken Gözalov, ulaşımın aksamaması ve ticaretin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için ülkeler arasında iş birliğinin öneminin ve Orta Koridor'un kullanımının altını çizdi. Gözalov, Türk devletleri arasında yapılan ticarete Çin'den Avrupa'ya mal ve hizmet akışını sağlayan Rusya üzerinden ve deniz yolu ile ulaşımın yanı sıra diğer yollardan daha kısa olan Orta Koridor'un Türk devletleri tarafından sahiplenildiğine ve en kısa zamanda bu koridoru daha da etkin hale getirilmesi gerektiğine değindi. Orta Koridor'un daha etkin hale getirilmesi için ülkeler arasında kotaların olmaması gerektiğine dikkat çeken Gözalov, sözlerini Zengezur koridorunun da karayolu olarak çok önemli bir başarı olduğunu söyleyerek bitirdi.

Azerbaycan Rakamsal Kalkınma ve Ulaştırma Bakanlığı Ulaştırma Politikası Dairesi Baş Danışmanı Etibar Hüseyinov, konuşmasına pandemi döneminde yaşanan olumsuzlukların Kafkasya ve Orta Asya devletleri için oldukça zor şartlar oluşturduğunu belirterek başladı. Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasındaki ticaretin lojistikte yaşanan sıkıntılardan oldukça etkilendiğini belirtti. Türk devletleri arasındaki ticaretten en yüksek verimi sağlamak için aralarında çeşitli düzenlemelere gitmeleri gerektiğini söyledi. Ticarete kotaların kaldırılması gerektiğini sözlerine ekledi. İçinden geçtiğimiz pandemi sürecinin en az hasarla atlatılabilmesinin yolunun Türk devletleri arasındaki iş birliği ile mümkün olacağını söyleyen Hüseyinov, Türkmenistan'ın Türk Konseyi'ne katılmasından duyduğu memnuniyeti dile getirerek sözlerine son verdi.

Özbekistan Yatırımlar ve Dış Ticaret Bakanlığı Daire Başkan Yardımcısı Ervin Turgunov, Kuşak Yol Projesi kapsamında açılan Orta Koridor, Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri arasında gerçekleştirilen ticaretten ne kadar verim alındığına değinerek, Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye'nin lojistik alanında aşılması gereken problemleri bertaraf etmesi gerektiğini söyledi. Ticaretin olmazsa olmazı lojistiğin de koronavirüs pandemisi nedeniyle oldukça etkilendiğini belirten Turgunov, eski düzene dönmenin kolay olmayacağını belirtti. Bu noktada Türk devletlerinin aralarındaki ticaretten kazançlı çıkmaları için pandemi öncesi dönemdeki düzenden daha iyi bir iyileştirmeyi sağlamaları gerektiğini belirten Turgunov, bu tür ekonomi ve ticaret konferanslarının bunun sağlanması için önemli bir fırsat olduğunu belirterek sözlerini bitirdi.

TÜRKİYE-TÜRK CUMHURİYETLERİ
EKONOMİ VE TİCARET KONFERANSI

SPONSORLARIMIZ

NAİL OLPAK

DEİK Başkanı

CANER ÇOLAK

DEİK Genel Sekreteri

DİLEK TUNA

DEİK Genel Sekreter Yardımcısı

NURENGİZ EŞKİ

DEİK/Türkiye-Avrasya İş Konseyleri Bölge Direktörü

Tel: + 90 212 339 50 54

neski@deik.org.tr; avrasyabolgesi@deik.org.tr

ELNUR OSMANOV

İş Konseyi Koordinatörü

Tel: + 90 212 339 50 67

eosmanov@deik.org.tr; avrasyabolgesi@deik.org.tr

TUĞBA BAL BAHAR

İş Konseyi Koordinatörü

Tel: + 90 212 339 50 55

tbal@deik.org.tr; avrasyabolgesi@deik.org.tr

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

River Plaza, Büyükdere Cad, Bahar Sokak,
No13/9-10 Levent 34394 İstanbul, Turkey

/deikiletisim | www.deik.org.tr

SUNUMLAR

- 1- **AIFC:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27352>
- 2- **Turk_Eximbank:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27354>
- 3- **Coca Cola CCI sunumu:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27360>
- 4- **Kazakistan Dışişleri Bakanlığı Yatırım Komitesi sunumu:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27362>
- 5- **T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı sunumu:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27364>
- 6- **T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı sunumu:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27366>
- 7- **Almaty Airport Presentation TAV sunumu:** <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-27368>

DEİK üyeliği için lütfen tıklayınız.

